

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD			PESEL											
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

*miejsce
na naklejkę*

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA BIAŁORUSKIEGO POZIOM PODSTAWOWY

DATA: **24 maja 2016 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS PRACY: **170 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

MOB-P1_1P-162

Заданне 1.

Настасся Кахановіч

МОДА НА ВЕГАНАЎ

(скарочана)

[...] Мода на адмову ад мяса і іншых прадуктаў жывёльнага паходжання авалодвае планетай і дабіраецца да Беларусі. [...]

Веганы – тыя самыя вегетарыянцы, якія не ўжываюць не толькі мяса і рыбу, але ўвогуле ўсе прадукты жывёльнага паходжання, у тым ліку яйкі, малако, а некаторыя адмаўляюцца таксама і ад мёду.

Слова «веганства» для азначэння адпаведных людзей распаўсюдзілася ў 40-х гадах ХХ ст. з той самай краіны, адкуль бярэ шлях сучасная мода на вузкія джынсы і музыку Indie. Тэарэтыкам субкультуры стаў заснавальнік Брытанскага Веганскага Таварыства Дональд Уотсан, які апісаў «немалочнае вегетарыянства». Сам Дональд нарадзіўся ў маленькім шахцёрскім гарадку, дзе наваколле ну ніяк не спрыяла выбару прадуктаў харчавання. Пасталелы, трыццацігадовы Дональд вырашаў жыць у згодзе з жывёламі і стаў веганам. А 1 лістапада 1944 года яшчэ і заснаваў першае ў свеце веганскае таварыства. Таму цяпер у гэты восеньскі дзень па ўсім свеце адзначаецца Дзень веганства. Пражыў Уотсан дарэчы 95 год.

У нашы дні веганы сталі не меншым трэндам, чым акулеры Рэйбан, або ровары-фіксы. Але каб трымацца новай моды на ежу, патрэбна куды болей высілкаў, чым у набыцці апошняй мадэлі гаджэтаў.

«Кожны веган мусіць падыходзіць свядома да гэтага пытання, – кажа Уладзімір, веган з пяцігадовым стажам. – У грамадстве існуе стэрэатып, калі захварэў звычайны чалавек, гэта ўспрымаецца нармальна, а калі веган захварэў нават на звычайную прастуду, некаторыя мяркуюць, што гэта абавязкова з-за формы харчавання». [...]

Кожны веган сцвярджае, што адчувае сябе лепей з таго часу, як ужывае толькі прадукты расліннага паходжання. І яшчэ можа прывесці жменю іншых плюсоў веганства. Адна з самых старэйшых кніг, такая своеасаблівая біблія веганства *No Animal Food: Two Essays and 100 Recipes* (Лондан, 1910) апісвае тузін прычын быць веганам. Сярод іншага, аўтар кнігі Руперт Уэлдан прысвяціў яшчэ і цэлую главу эканамічным выгодам для дзяржавы.

Калі паглядзець на сучасную беларускую сельскую гаспадарку, то можна таксама знайсці некалькі аргументаў супраць жывёлагадоўлі. І рэнтабельнасць прадукцыі раслінаводства ў сярэднім вышэй за малочную і мясную, і цэны ніжэйшыя. Напрыклад, у 2012 годзе адна тона сырога мяса каштавала як дзевяць тон зерневых.

Але што да звычайнага пакупніка, то гэта досыць спрэчны момант, ці з'яўляецца веганскі лад жыцця больш танным. [...]

generation.by

Заданне 1.1. (0–1)

Пастаў тэзіс да тэксту.

.....
.....

Заданне 1.2. (0–1)

Адкажы сваімі словамі, чым паводле аўтара тэксту з’яўляецца веганства?

.....

.....

Заданне 1.3. (0–2)

Праўда ці фальш? Пазнач згодна з інфармацыямі пададзенымі ў тэксце. Праўдзівыя інфармацыі пазнач (П), фальшывыя (Ф).

1.	Тэрмін “немалочнага веганства” з’явіўся ў Брытаніі больш за 60 гадоў таму.	П	Ф
2.	Тэарэтык веганства Дональд Уотсан, дзякуючы адпаведнаму харчаванню, дажыў да 95 гадоў.	П	Ф
3.	Веганы хутчэй за іншых падатны на хваробы.	П	Ф
4.	Веганства – найбольш строгая форма вегетарыянства, якая максімальна выключае ўжыванне прадуктаў, звязаных з эксплуатацыяй і забойствам жывёл.	П	Ф

Заданне 1.4. (0–2)

У якім стылі напісаны тэкст і якую выконвае функцыю?

стыль – .....

функцыя – .....

Заданне 1.5. (0–1)

Якія эканамічныя карысці з веганства бачыць аўтарка тэксту для Беларусі?

.....

.....

.....

.....

Заданне 2.

Альгерд Бахарэвіч

ГАНАРОВАЯ ВЕШАЛКА

(скарочана)

Смутна мне, Божа! Куды я ні гляну...

Гэта, калі што, Купала напісаў, а не я. Я б так не змог. Па-першае, таму што ён быў геній, а па-другое, на мне няма цяпер маёй сялянскай кашулі. Яе ў мяне, калі быць шчырым, зусім няма. Сорамна, канечне, у дваццаць першым стагоддзі не мець сялянскай кашулі ў гардэробе. Ці майтак з нацыянальным арнамантам. Можа, хто падорыць на 25 сакавіка... Ці на гадавіну перамогі пад Оршай. Хаця ёсць сумнеў, што яны там пад Оршай менавіта ў вышыванках маскалю прачуханца давалі. Але хто яго ведае, якім было сярэднявечнае хакі...[...]

А вышыванка? А яна акурат у трэндзе. Вось і маё любімае радыё абмяркоўвае, чаму гэта раптам вышыванка зноў у модзе. Этнаграфізм? Выклік нацыяналістаў? Унутраная патрэба? Салідарнасць з Украінай? Добра, калі толькі апошняе.

Здаецца, перадусім трыумф вышыванкі значыць, што ўсё было дарэмна. Мы прапалі. Вышываначная Беларусь зноў перамагла Беларусь еўрапейскую. Мы вярнуліся туды, дзе былі. Да Беларусі льяноў, жытнёвай, баравой, а таксама баваўнянай, саматканай, паркалёвай, пладова-ягаднай і сінтэпонай. Быць беларусамі без вышыванкі не атрымліваецца. [...]. Нешта не складваецца. Але што?

Проста беларусам, без вышыванкі, быць нецікава. Беларускасць трэба насіць на сабе. І зашпільваць на ўсе гузікі. І пажадана да калена. Каб усе бачылі – вось ідзе беларус. Ці беларусачка. Сама цёмная, вусы белыя, а на грудзях – узор нацыянальны. Эцюд у белых і чырвоных тонах.

Навошта кніжкі чытаць, калі ёсць вышыванка? На ёй усё напісана, то бок вышыта. Ці намалявана, як тату на скуры. А больш беларусу ведаць неабавязкова. Мудрасці пакаленняў, запісаных беларускімі рунамі, хопіць, каб пражыць жыццё і іншых навучыць. Навошта кірыліца і лацінка, калі ёсць руны? Вышыванка – таксама цывілізацыйны выбар. Адмова ад Захаду і ад Усходу таксама – а замест гэтага рух углыб, у зямлю. Да нібыта глыбокіх – як магілы – народных традыцый. Толькі, на жаль, кожная традыцыя ёсць усяго толькі міфам. Апраўданнем голаду – гэтага вечнага спадарожніка людзей у вышыванках. Традыцыі выдумваюць тады, калі гэта робіцца выгодным. І забываюцца на іх адразу ж, як толькі яны пачынаюць замінаць.

Пакуль што па вуліцах беларускіх гарадоў людзі ў вышыванках яшчэ не бегаюць. Яны ў вышыванках пераважна пазіруюць. Трохі збянтэжаныя, яны пазіруюць у аб'екты і думаюць, што выглядаюць вельмі патрыятычна. Патрыятызм наогул – усяго толькі адна з формаў фотагенічнасці. Людзям у вышыванках вельмі важна адчуць, што іх шмат. Толькі тады яны моцныя. І ў гэтым нашае з імі адрозненне. Еўрапейцу важнае крыху іншае – адчуць сваю каштоўнасць і свабоду, застаўшыся самому, без грамады. У гэтым яго моц.

budzma.by

Заданне 2.1. (0–1)

Да якога літаратурнага жанру адносіцца тэкст Альгерда Бахарэвіча *Ганаровая вешалка*?

.....

Заданне 2.2. (0–2)

Якую функцыю ў прадстаўленым тэксце выконвае:

А. клічны сказ (*Смутна мне, Божа! Куды я ні гляну...*)

.....

.....

.....

.....

Б. пытальны сказ (*Навошта кніжкі чытаць, калі ёсць вышыванка?*)

.....

.....

.....

Заданне 2.3. (0–1)

Растлумач, што ў кантэксце тэксту значыць словазлучэнне *сялянская кашуля*.

.....

.....

.....

Заданне 2.4. (0–1)

Якую функцыю, паводле аўтара тэксту, выконвае вышыванка ў сучасным грамадскім жыцці беларусаў?

.....

.....

Заданне 2.5. (0–1)

У сказах: *Толькі, на жаль, кожная традыцыя ёсць усяго толькі міфам. Апраўданнем голаду – гэтага вечнага спадарожніка людзей у вышыванках, аўтар слова голад* выкарыстоўвае ў пераносным значэнні. Як ты яго разумееш?

.....

.....

Заданне 3.

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Тэма 1. Успаміны – крыніца шчасця ці суму? Абмяркуй праблему і абгрунтуй свой погляд. Звяртайся да ніжэй пададзенага фрагмента тэксту *Галя Янкі Брыля*, цэлага твора і іншага тэксту культуры. Твая праца павінна налічваць не менш чым 250 слоў.

Янка Брыль

Галя
(скарочана)

Калісьці, пры панах, гэта быў хутар. [...] Ад хутара застаўся толькі сад, скрыпучы журавель над зрубам студні і тая самая хата.

У хаце ад усёй Хамёнкавай сям'і ўцалела толькі нявестка Галя з дзецьмі, хлопцам і дзяўчынкай. [...]

А трактар гудзе і гудзе... Не пакінеш яго, не забудзеш, што гэта – Сярожа, яе Сярожа... Божа мой, як гэта горка, балюча ад думкі такой!.. А ён жа быў яе, яна была – яго, яны так хораша, так многа цалаваліся. Ды не многа, а тыдзень адзін, а ў тыдні ж толькі сем начэй.

[...] Яна была наймалодшая ў іхняй дзявочай кампаніі. Сірата з самай беднай у Гаросіцы хаты Марылі Парабчанкі. [...] На пашы дзеці лаялі яе брыдкім бязлітасным словам – байстручка. Ды з часам гэта слова абвалілася з яе, як шалуха. Прыгожай, спраўнай вырастала Галачка. [...]

Гэта быў толькі ўступ да вялікага шчасця, што мела прыйсці, што пачалося ў тую ж ноч, калі ён цалаваў яе каля іхняга акна, а Галя закрывала твар рукамі і прасілася: «Сярожа, міленькі, не трэба...» [...]

І хто мог падумаць, што іх развітанне – на век!..

Цяпер вось стой ды слухай, як за пшаніцай, за вырваным ільном гудзе яго вясёлы працавіты трактар. Думай пра першую радасць сваю, крычы, звар'яцей ды крычы, каб успомніў цябе і прыйшоў.

[...] У верасні трыццаць дзевятага года, вярнуўшыся ў родную вёску, Сяргей адразу ж пачуў, што дзяўчына яго – за другім.

Як гэта сталася, што малады Хамёнак, Данькаў сын, узяў дачку Марылі Парабчанкі? [...] Ён – загахаўся, відаць, так, што пайшоў супраць волі бацькоў. Ну, а на месцы Галі пайшла б за яго не адна. [...]

Сама Галя ведала больш. Мікола лазіў за ёю даўно, яшчэ да Юрачкі. Гаворка пра арышт Сяргея і Галіны горкія слёзы былі днямі ягонай радасці. [...] Пра гэты замуж шчаслівы трубілі не толькі чужыя – і сваякі, і маці была на яго, Міколавым, баку... [...], – у свёкравым вечным зудзенні толькі і чуваць было: «Байстручка, жабрачка, няўдаліца...» [...] Мікола здаваўся іншым за бацьку толькі раней, да вяселля. Тут, на хутары, калі яна пераступіла з ім парог гэтай чортавай ямы, – Хамёнак застаўся Хамёнкам. [...]

У першы дзень пасля вяселля свякроў зварыла чыгун бульбы ў лупінах і з чыгуном паставіла на стале. [...]

– Масла мо трохі растапі, – сказаў ён жонцы. [...] вярнулася з лыжкаю масла. Яго аказалася мала на ўсю скавародку. [...] Пайдзі ты, Галя, другую дзяружку вазьмі. Пойдзем, яшчэ разочак прынясем. Зімой лішні ахапак як знойдзеш. [...]

– Я ніколі не крала, – сказала яна. – Трэба вам, мала свайго, дык ідзіце. [...]

Гэта было напрудвесні сорок чацвёртага года. Нешта апоўначы Хамёнкавых разбудзіў стук у акно. Ясна – хто гэта: адны былі ў той час гаспадары начэй. [...] Сам гаспадар у такіх выпадках не ўставаў з пасцелі. [...]

– Добры вечар, Галя! І ты ад нас хаваешся?

Ах, ну чаму ты, дурніца, тады не сказала яму: «Забяры мяне, родны, адгэтуль!» Чаму не назвала яго тым іменем, якое даражэй табе за ўсе на свеце імёны, – Сярожа? Чаму?.. [...]

Сядзь і сядзі каля акна. Хочаш – крычы, а хочаш – маўчы, пазірай. Ёсць і яшчэ адно, што табе засталася, – заплач.

[...] Галя ідзе па расе каля пшаніцы, туды, дзе дарога ў поле.

«Не, ён – не толькі спекулянт, – у думках гаворыць яна, нібы яшчэ ўсё размаўляючы з дачкой. – Ён – баязлівец, злосны, плюгавы, шкодны чалавек. Ён ніколі не быў тваім бацькам, дачушка мая, не быў маім мужам. Ніколі!..»

Яна ўспамінае яго бараду. [...]

Можа, нядобра гэта, што яна не шкадуе яго? То ж бацька дзецям, пражылі столькі год... Ды не, не шкадуе, ні разу нават, здаецца, і не падумала. А трактар гудзе... [...]

Я. Брыль, *Галя* [у:] *Беларуская літаратура. Хрэстаматыя*, Мінск 2004, с. 638– 647.

Тэма 2. Зрабі аналіз верша. Пастаў інтэрпрэтацыйны тэзіс і абгрунтуй яго. Твая праца павінна налічваць не менш чым 250 слоў.

Наталля Арсеннева

Уваскрэсні

Ён уваскрос,

Ён – дзесь між намі,

Ён там, дзе ў срэбным пыле лоз,

у сіняй смуге над палямі

вісіць вясна...

Ён уваскрос.

Ускрос,

і зноў па Беларусі

перад сабой ідзе Хрыстос...

Здымае з душ настыхлых вусціш,

багаслаўляе соладзь кроз,

сяліб раскіданых прысады,

муры нязлічаных вязніц

і тых,

што пагублялі радасць

па кроплі кропля й дзень па дні...

Ідзе Хрыстос... Над Ім дугою

ўстае густы блакіт нябёс,

а ногі ў ранах незагойных
кладуць сляды на шэрань рос...
Дык прыпадзем
і вусны спалім
на тых слядох, што Бог Хрыстос
губляе, моўчкі йдучы ўдалеч,
бо Ён ускрос,
Ён уваскрос!
Няхай над родным папялішчам
усяж галосіць нема лёс,
няхай крываваць нас і нішчаць, –
ускрэсне Край,
бо й Ён ускрос!
Мацней за смерць,
за ўсё,
каханне
зямлі, дзе ад дзіцяці ўзрос...
Устань жа, ўстань,
ускрэсні сёння,
мой Край, як уваскрос Хрыстос!

1953

Н. Арсеннева, *Уваскрэсні* [у:] Ян Карчэўскі, *Сучасная беларуская літаратура, Падручнік на літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 3 класа сярэдніх школ*, Warszawa 2003, с. 248.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)